

İŞ KAYITLARI SİSTEMİ

1. İŞ KAYITLARI SİSTEMİ

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya katkısı olup devlet kayıt otoriteleri tarafından kayıt altına alınan girişimlerin adres, kimlik, tabakalama (büyüklük) ve demografik değişkenlerinin AB norm ve standartlarına uygun olarak tutulduğu bir sistemdir.

İş Kayıtları Sistemi;Avrupa Birliği aday ülkeleri için uyum çalışmaları kapsamında Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) 2008 adı altında hazırlanan 11 projeden biridir.

Avrupa Birliğinin, birlik ekonomisi üzerinde sağlıklı bir planlama yapabilmesi için birlik sınırları içindeki tüm işyerleri ile ilgili istatistiki bilgileri de derlmesi gerekmektedir. Bunun için tüm üye ülkeler işyerleri ile ilgili istatistiki verileri düzenli olarak AB İstatistik Ofisi'ne (EUROSTAT) göndermektedir. Bu bilgilerin bir bütün oluşturabilmesi için verilerin tanım ve kapsamının aynı olması gereklidir. Bu amaçla AB İş Kayıt Sistemini destekleyici tüzük ve tavsiyeler kılavuzu yayınlamıştır. Ayrıca periyodik olarak yapılan çalışma grupları toplantıları vasıtasıyla üyelerin karşılaştığı sorunlar tartışılıp çözüm yolları üretilmektedir.

1998 yılında KKTC'de Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı yapılmış ancak bu veriler güncellenip dinamik bir yapıya kavuşturulamamıştır. İş Kayıt Sisteminin dinamik bir yapıda olabilmesi için alandaki mevcut işyeri profilini verebilecek bir yapıda olması gerekmektedir. Bunun için de Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı (GSİS) sonucunda elde edilen verilerin sürekli güncellenmesi gerekmektedir.

KKTC'nin bu alandaki istatistiki verilerinin uluslararası verilerle mukayese edilebilir olması için İş Kayıtları Sistemi'nin AB standartlarında oluşturulması gerekmektedir. İş Kayıtları Sisteminin oluşturulabilmesi için işyerlerinin genel bir çerçevesine (ülkede fiilen çalışan işyeri bilgisine) ihtiyaç duyulmaktadır. Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı'na başlanmadan önce işyerleri ile ilgili kayıt tutan birimlerin kayıtları incelenmiş ancak mevcut kayıtların bir çerçeve oluşturulabilmesi için yetersiz olduğu tespit edilmiştir. İş Kayıt Sistemi için bir çerçeve oluşturmak amacıyla 17 Aralık 2012-30 Nisan 2013 tarihleri arasında Devlet Planlama Örgütü tarafından Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı (GSİS) yapılmıştır.

2. İŞ KAYIT SİSTEMİ NEDEN GEREKLİDİR?

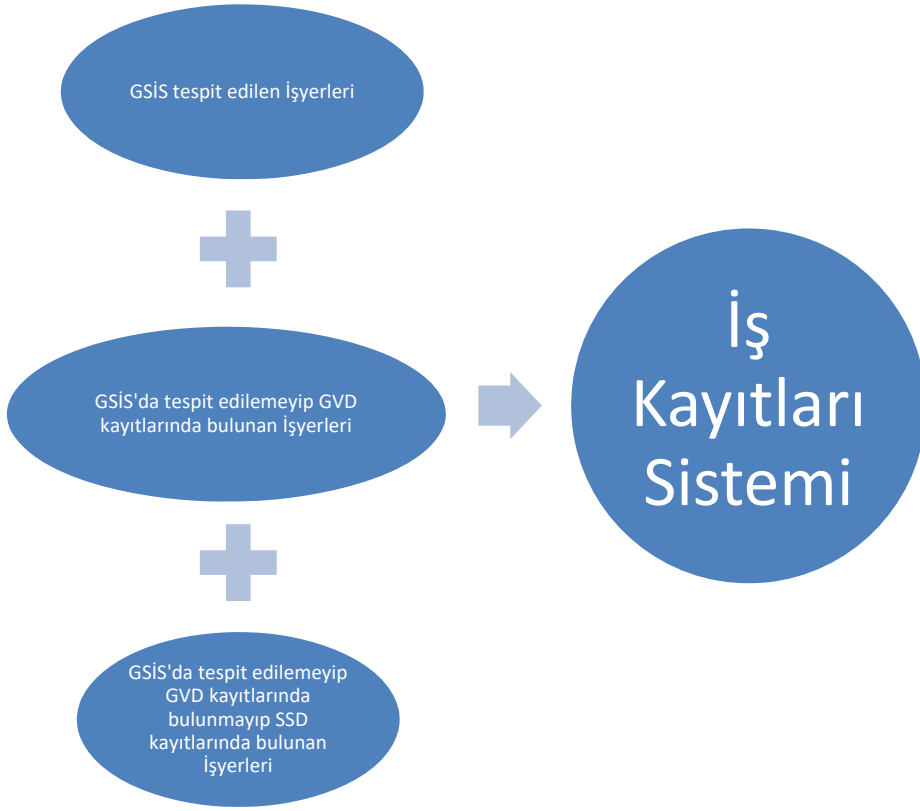
- Ülkemizde işyeri kayıtları ile ilgili uluslararası standart ve normlara uygun bir İş Kayıt Sistemi bulunmamaktadır. Kayıtlarla ilgili birimlerin verilerinin eşleştirilmesinde zorluklar yaşanmaktadır.
- Ülkemizde mevcut işyeri sayısı, sektörel dağılımı, büyüklüğü ve Demografik İş İstatistikleri (Açılan, kapanan ve yapı değiştiren işyerleri ..) gibi konularda güvenilir istatistiki bilgilerin bulunmaması ülke ekonomisi üzerinde sağlıklı bir planlama yapılmasını zorlaştırmaktadır.
- AB Uyum Programı çerçevesinde AB iş istatistikleri ile norm ve standartlar açısından uyumlu iş istatistikleri oluşturma ihtiyacı doğmuştur.

3. İş Kayıtları Sistemi'nin Kapsamı

AB uyum çalışmalarına paralel olarak İş Kayıt Sistemi oluşturmak amacıyla 17 Aralık 2012-30 Nisan 2013 tarihleri arasında Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı (GSİS) yapıldı. Bu sayım sonucunda elde edilen veriler ile Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi, Sosyal Sigortalar Dairesi ile Gelir ve Vergi Dairesi kayıtları kullanılarak İş Kayıt Sistemi oluşturulmuştur. İş Kayıtları Sisteminde en geniş kapsama sahip olması ve aktif olan tüm işyerlerini kapsamı açısından Gelir ve Vergi Dairesi kayıtları temel alınmıştır.

İş Kayıt Sisteminin çerçevesi oluşturulurken GSİS elde edilen verilere, sayımda tespit edilemeyen Gelir ve Vergi Dairesi (GVD) kayıtlarında olan işyerleri ile sadece Sosyal Sigortalar Dairesi (SSD) kayıtlarında bulunan işyerleri eklenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: İş Kayıtları Sisteminin Çerçevesi

Oluşturulan İş Kayıt Sisteminin dinamik bir yapıda olması gerekmektedir. Bunun içinde bazı değişkenlerin (Ciro, çalışan sayısı, ana faaliyet v.b.) sürekli güncellenmesi gerekmektedir. AB ülkelerinde bu güncelleme faaliyetleri anketler ve idari kayıtlar aracılığı ile yapılmaktadır. Ülkemizde bu kayıtlar idari kayıtlar ile güncellenmekte olup anket çalışmaları için hazırlıklar yapılmaktadır.

4. İş Kayıtları Sistemi Kapsamındaki Girişim-Yerel Birim İlişkisi

Yerel Birim (İşyeri): Bir veya daha fazla kişinin çalıştığı veya herhangi bir çalışanı olmasa dahi, ekonomik faaliyetin yürütüldüğü yere karşılık gelmektedir. Tek ve bağımsız bir işyeri (tek bir adreste bir veya birden fazla faaliyet gösteren, başka bir işyeri ile bağlantısı olmayan bağımsız işyeri) olabileceği gibi birden fazla işyerinin merkezi veya genel merkezi olabilir. Aynı zamanda, atölye, fabrika, ambar, büro, depo, maden ocağı veya inşaat şantiyesi gibi coğrafi olarak tanımlanan bir yerde yerleşik olan girişimin bir parçası da olabilir.

Girişim: Özellikle mevcut kaynakların kullanımını bakımından karar verme konusunda belli bir özerklik derecesine sahip olup, mal ve hizmet üretiminde bulunan hukuki birimlerin en küçük bileşkesi olarak, bir organizasyon birimidir.

Yasal Birim: Var oluşları, sahibi yada üyesi oldukları kurumların veya bireylerin bağımsız yasaları ile tanımlanan tüzel kişiler, Kendi hakları doğrultusunda ekonomik faaliyette bulunan gerçek kişilerdir.

Tablo 1: Yerel Birim Sayısına Göre Girişim Sayıları (2016)

YEREL BİRİM SAYISI	GİRİŞİM SAYISI	TOPLAM YERELBİRİM SAYISI
1	17343	17343
2	911	1822
3	199	597
4	73	292
5	20	100
6	16	96
7	13	91
8	11	88
9	4	36
10	7	70
11	3	33
12	2	24
14	2	28
15	3	45
17	2	34
18	1	18
20	1	20
TOPLAM	18,611	20,737

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

İş Kayıtları Sistemi kapsamında 18,611 Girişim ve 20,737 adet Yerel Birim bulunmaktadır (tablo 1). Yukarıdaki tablo incelendiğinde 17,343 adet girişimim tek yerel birimi olduğu, 911 girişimin 2 adet yerel birime sahip olduğu, 199 girişimin 3 yerel birime sahip olduğu görülmektedir.

5. İŞYERLERİNİN (Yerel Birim) ANALİZİ

İş Kayıtları Sisteminde yer alan işyerlerinin (Yerel Birim) ilçelere göre sektörel dağılımı aşağıda verilmiştir (tablo 2).

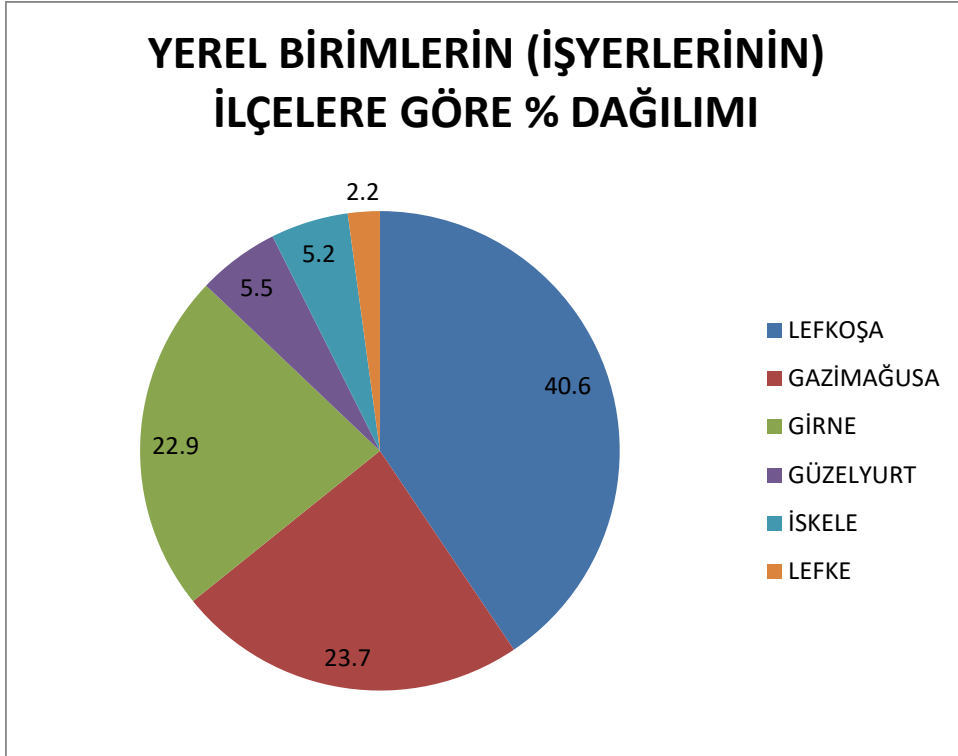
Tablo 2: İlçelere ve Sektörlere Göre İşyeri Sayıları (2016)

SEKTÖR	YEREL İŞLETME SAYISI(İŞYERİ SAYISI)						
	LEFKOŞA	GAZİMAĞUSA	GİRNE	GÜZELYURT	İSKELE	LEFKE	TOPLAM
B-MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI	24	-	7	1	-	-	32
C-İMALAT	784	404	266	108	69	29	1,660
D-ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLEN.	2	-	2	-	1	-	5
E-SU TEMİNİ; KANALİZASYON	35	20	11	2	5	1	74
F-İNŞAAT	521	211	384	15	59	8	1,198
G-TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	3,252	1,961	1,710	523	373	171	7,990
H-ULAŞTIRMA VE DEPOLAM	251	338	161	90	85	21	946
I-KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETLERİ	771	614	758	127	213	114	2,597
J-BİLGİ VE İLETİŞİM	152	45	69	6	7	13	292
K-FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	482	280	398	41	102	21	1,324
M-MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	886	349	305	47	37	17	1,641
N-İDARI VE DESTEK HİZMETLERİ	146	83	179	17	20	4	449
P-EĞİTİM	118	71	45	10	5	6	255
Q-İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ	361	134	99	50	17	3	664
R-KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENME VE SPOR	75	64	64	9	21	2	235
S-DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	551	332	286	98	72	36	1,375
TOPLAM	8,411	4,906	4,744	1,144	1,086	446	20,737

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Grafik 1’de görüldüğü üzere işyerlerinin % 40.6’sı Lefkoşa İlçesi’nde, % 23.7’si Gazimağusa İlçesi’nde % 22.9’u ise Girne İlçesi’nde yer almaktadır.

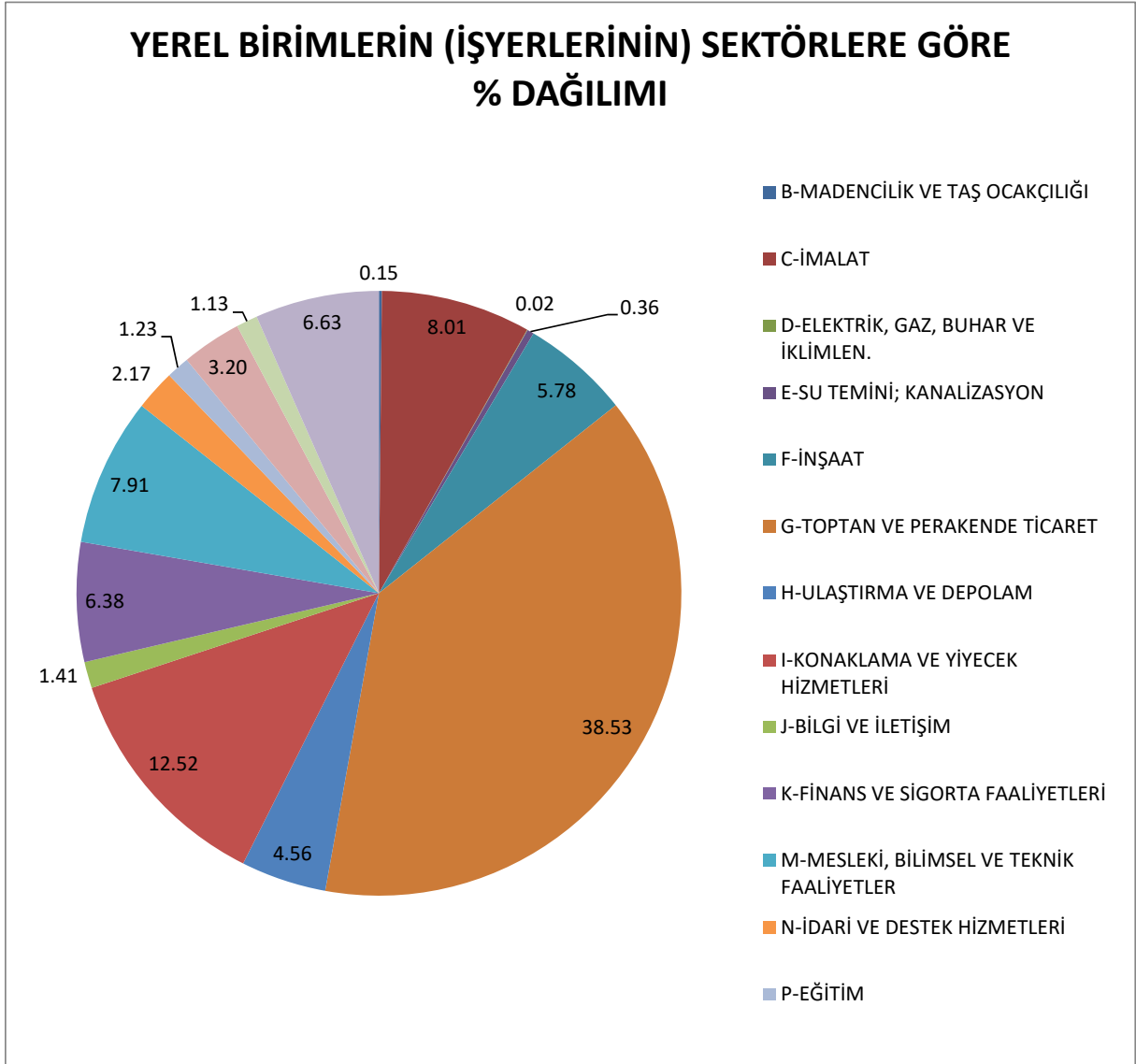
Grafik 1: İlçelere Göre İşyerlerinin (%) Dağılımı (2016)

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

İşyerlerinin sektörel dağılımı dikkate alındığında, işyerlerinin %38.53’ü Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe, % 12.52’si Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Sektöründe, % 8.01’i ise İmalat Sektöründe yer almaktadır (grafik 2).

Grafik 2: İşyerlerinin Sektörlere Göre % Dağılımı (2016)

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

6. İŞ KAYIT SİSTEMİ KAPSAMINDAKİ GİRİŞİMLERİN ANALİZİ

6.1.1.İş Kayıtları Sistemi Kapsamındaki Girişimlerin İlçelere Göre Dağılımı

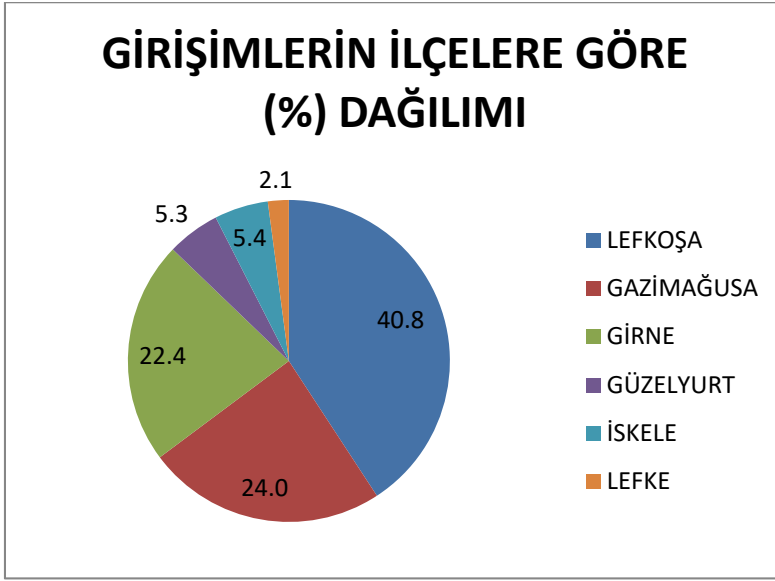
Tablo 3: İlçelere Göre Girişim ve Çalışan Sayıları (2016)

İLÇE	GİRİŞİM SAYISI	%	ÇALIŞAN SAYISI	%
LEFKOŞA	7,589	40.8	51,902	48.7
GAZİMAĞUSA	4,469	24.0	18,811	17.7
GİRNE	4,177	22.4	26,823	25.2
GÜZELYURT	988	5.3	3,416	3.2
İSKELE	1,007	5.4	4,023	3.8
LEFKE	381	2.1	1,506	1.4
TOPLAM	18,611	100.0	106,481	100.0

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

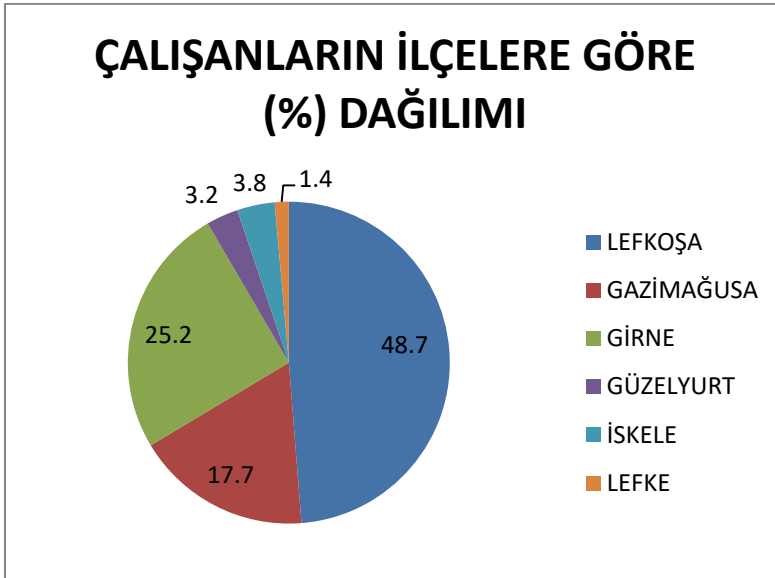
Girişimlerin % 40.8'i, çalışanların ise %48.7'si Lefkoşa İlçesinde yer almaktadır. Girişim sayısı dikkate alındığında Lefkoşa ilçesini %24.0 ile Gazimağusa ve %22.4 ile Girne İlçeleri takip etmektedir. Çalışan sayısı dikkate alındığında Lefkoşa İlçesini %25.2 ile Girne, %17.7 ve Gazimağusa İlçesi takip etmektedir (tablo 3). Girne İlçesi girişim sayısı açısından Gazimağusa İlçesinden az olmasına rağmen istihdam açısından dikkate alındığında Lefkoşa İlçesi'nden sonra 2.sırada yer almaktadır. Bu da Girne İlçesi'ndeki işletmelerde istihdamın Gazimağusa İlçesine göre daha yoğun olduğunu göstermektedir.

Grafik 3: İlçelere Göre Girişimlerin % Dağılımı (2016)

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Grafik 4: İstihdamın İlçelere Göre % Dağılımı (2016)

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

6.1.2.İş Kayıtları Sistemi Kapsamındaki Girişimlerin Hukuki Durumuna Göre Dağılımı

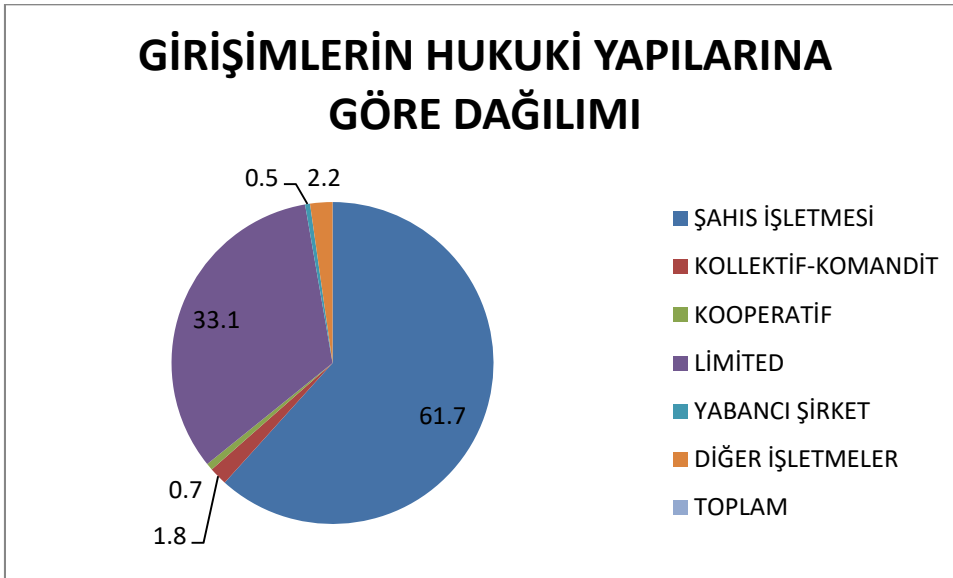
Tablo 4: Girişimlerin Hukuki Durumuna Göre Dağılımı (2016)

HUKUKİ DURUM	GİRİŞİM SAYISI	%
ŞAHİS İŞLETMESİ	11479	61.7
KOLLEKTİF-KOMANDİT	339	1.8
KOOPERATİF	131	0.7
LİMİTED	6153	33.1
YABANCI ŞİRKET	93	0.5
DİĞER İŞLETMELER	416	2.2
TOPLAM	18611	100

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Girişimlerin hukuki yapısı dikkate alındığında toplam girişimlerin %61.7'sini Şahıs İşletmeleri, % 33.1'ini ise Limited Şirketler oluştururken kalan % 5.2'sini Diğer İşletme çeşitleri oluşturmaktadır (grafik 5).

Grafik 5:İşletmelerin Hukuki Durumlarına Göre % Dağılımı (2016)

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

6.1.3.Girişimlerin Hukuki Durumuna Göre Çalışan Sayıları

Girişimlerin hukuki durumu dikkate alındığında istihdam edilenlerin % 60.1'ini Limited Şirketlerde çalışırken, % 30.3'ü Şahıs İşletmelerinde, geriye kalan % 9.6'sı ise diğer işletme tiplerinde çalışmaktadır (tablo 5).

Tablo 5:Girişimlerin Hukuki Yapılarına Göre İstihdam Durumu (2016)

HUKUKİ DURUM	ÇALIŞAN SAYISI	%
ŞAHIS İŞLETMESİ	32247	30.3
KOLLEKTİF-KOMANDİT	1414	1.3
KOOPERATİF	1456	1.4
LİMİTED	63980	60.1
YABANCI ŞİRKET	3470	3.3
DİĞER İŞLETMELER	3914	3.7
TOPLAM	106,481	100.0

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

6.1.4.İş Kayıtları Sistemi kapsamındaki Girişimlerin Çalışma Gruplarına Göre Dağılımı

Çalışan sayıları dikkate alındığında çalışanların % 39.8'i "1-5" çalışanı bulunan işletmelerde, % 35.3'ü "51+" çalışanı bulunan işletmelerde çalışırken, bunları sırasıyla %10.3 ile "21-50" çalışanı bulunan işletmeler, %7.6 ile "11-20" çalışanı bulunan işletmeler ve % 7.0 ile "6-10" çalışanı bulunan işletmeler takip etmektedir (tablo 6).

Tablo 6: Çalışan Sayısı Büyüklük Grubuna Göre Girişimlerin Dağılımı(2016)

	GİRİŞİM SAYISI	%	ÇALIŞAN SAYISI	%
1-5	16499	88.7	42412	39.8
6-10	983	5.3	7439	7.0
11-20	560	3.0	8084	7.6
21-50	354	1.9	10971	10.3
51+	215	1.2	37575	35.3
TOPLAM	18611	100.0	106481	100.0

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Tablo 7: Büyüklük Grubuna ve İlçelere Göre Girişim Sayıları(2016)

	1-5		6-10		11-20		21-50		51+	
	ÇALIŞAN SAYISI	%	ÇALIŞAN SAYISI	%	ÇALIŞAN SAYISI	%	ÇALIŞAN SAYISI	%	ÇALIŞAN SAYISI	%
LEFKOŞA	16989	16.0	3361	3.2	4063	3.8	6061	5.7	21426	20.1
GAZİMAĞUSA	10153	9.5	1535	1.4	1253	1.2	1756	1.6	4115	3.9
GİRNE	9782	9.2	1942	1.8	2290	2.2	2596	2.4	10213	9.6
GÜZELYURT	2237	2.1	301	0.3	222	0.2	157	0.1	499	0.5
İSKELE	2433	2.3	185	0.2	114	0.1	352	0.3	939	0.9
LEFKE	818	0.8	114	0.1	142	0.1	49	0.0	383	0.4
TOPLAM	42412	40	7439	7	8084	8	10971	10	37575	35

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Tablo 8: Çalışan Sayısı Büyüklük Grubuna ve İlçelere Göre Girişimlerin Dağılımı(2016)

	1-5		6-10		11-20		21-50		51+	
	GİRİŞİM SAYISI	%	GİRİŞİM SAYISI	%	GİRİŞİM SAYISI	%	GİRİŞİM SAYISI	%	GİRİŞİM SAYISI	%
LEFKOŞA	6531	35.1	443	2.4	282	1.5	197	1.1	136	0.7
GAZİMAĞUSA	4100	22.0	202	1.1	88	0.5	57	0.3	22	0.1
GİRNE	3632	19.5	257	1.4	159	0.9	82	0.4	47	0.3
GÜZELYURT	924	5.0	41	0.2	14	0.1	5	0.0	4	0.0
İSKELE	957	5.1	25	0.1	8	0.0	12	0.1	5	0.0
LEFKE	355	1.9	15	0.1	9	0.0	1	0.0	1	0.0
TOPLAM	16499	88.7	983	5.3	560	3.0	354	1.9	215	1.2

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

****Çalışan Sayılarına Göre Çalışma Grupları Sınıflaması**

"1-5: 1 ile 5 arasında çalışmanı bulunan girişim

"6-10: 6 ile 10 arasında çalışmanı bulunan girişim

"11-20: 11 ile 20 arasında çalışmanı bulunan girişim

"21-50: 21 ile 50 arasında çalışmanı bulunan girişim

"51+: 51 ve üzerinde çalışmanı bulunan girişim

6.1.5.Girişimlerin Sektörel Bazda Analizi

Tablo 9’da görüldüğü gibi girişim sayılarına bakıldığında % 37.80 oran ile “**Toptan ve Perakende Ticaret**” ilk sırada yer alırken, bunu % 12.61 ile “**Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri**”, % 8.47 ile “**Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler**”, % 7.72 ile “**İmalat**” ve % 6.47 ile “**İnşaat**” sektörü takip etmektedir. Çalışanların ise %30.58’i “**Toptan ve Perakende Ticaret**”, %15.49’u “**Konaklama ve Yiyecek Hizmeti**”, % 10.51’i “**İmalat**” ve % 8.74’ü de “**İnşaat**” sektörlerinde çalışmaktadır.

Tablo 9: Girişimlerin Sektörel Dağılımı (Nace Rev.2) (2016)

SEKTÖR	GİRİŞİM SAYISI	%	ÇALIŞAN SAYISI	%
B-MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI	23	0.12	463	0.43
C-İMALAT	1,436	7.72	11,190	10.51
D-ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLE	7	0.04	584	0.55
E-SU TEMİNİ; KANALİZASYON, ATIK YÖNETİM FAALİYETLERİ	80	0.43	252	0.24
F-İNŞAAT	1,205	6.47	9,311	8.74
G-TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET;	7,035	37.80	32,560	30.58
H-ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	846	4.55	4,045	3.80
I-KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ	2,346	12.61	16,493	15.49
J-BİLGİ VE İLETİŞİM	266	1.43	2,263	2.13
K-FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	312	1.68	4,326	4.06
L-FİNANASAL HİZMETLER ve SİGORTA FAALİYETLERİ	761	4.09	2,713	2.55
M-MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	1,577	8.47	4,163	3.91
N-İDARI VE DESTEK HİZMET FAALİYETLER	411	2.21	2,811	2.64
P-EĞİTİM	249	1.34	7,378	6.93
Q-İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMETLER	635	3.41	2,215	2.08
R-KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE FAALİYETLERİ	198	1.06	2,292	2.15
S-DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	1,224	6.58	3,422	3.21
TOPLAM	18,611	100.00	106,481	100.00

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

7. YENİ AÇILAN ve KAPANAN GİRİŞİMLER

2013 yılında Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı devam ederken 2013 yılında yeni açılan girişim verileri derlenemediğinden bu veriler 2014 yılından itibaren derlenmeye başlanmıştır (tablo 9).

Tablo 10: Yeni Açılan Girişim Sayıları (2014-2016)

YIL	2014	2015	2016
GİRİŞİM SAYISI	1182	1027	1481

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Tablo 11: Yeni Açılan Girişimlerin Sektörel Dağılımı (2016)

C-İMALAT	83
E-SU TEMİNİ; KANALİZASYON, ATIK YÖNETİM FAALİYELERİ	11
F-İNŞAAT	108
G-TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	634
H-ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	54
I-KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ	213
J-BİLGİ VE İLETİŞİM	29
K-FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	13
L-FİNANSAL HİZMETLER İLE SİGORTA	50
M-MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	110
N-İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ	43
P-EĞİTİM	12
Q-İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMETLER	39
R-KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE FAALİYELERİ	16
S-DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	66
TOPLAM	1481

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Tablo 11 ve Tablo 12 incelendiğinde Girişim bazında en fazla giriş-çıkışların olduğu sektörler sırasıyla “**Toptan ve Perakende Ticaret**” sektörü ile “**Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri**” sektörleridir.

Tablo 12:Kapanan Girişimlerin Yıllar İtibarı ile Sektörel Dağılımı (2013-2016)

SEKTÖR	YIL			
	2013	2014	2015	2016
C-İMALAT	19	46	27	23
F-İNŞAAT	29	19	26	26
G-TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	188	175	144	212
H-ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	8	6	8	8
I-KONAKLAMA VE YIYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ	107	89	74	94
J-BİLGİ VE İLETİŞİM	5	19	6	11
K FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	16	16	9	13
M-MESLEKİ, BİLİMSEL VE TEKNİK FAALİYETLER	39	45	31	45
N-İDARİ VE DESTEK HİZMET FAALİYETLERİ	15	9	10	7
P-EĞİTİM	6	8	7	8
Q-İNSAN SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMETLER	10	9	10	18
R-KÜLTÜR, SANAT, EĞLENCE, DİNLENCE FAALİYETLERİ	7	5	7	6
S-DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	50	36	44	41
TOPLAM	499	482	403	512

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü